

УДК 378:[37.016:34](73)

ВИМОГИ ДО НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ "МАГІСТР ПРАВА" У КОЛЕДЖАХ США

Михайленко О. В.

У статті аналізуються вимоги до навчальних планів та програм освітньо-кваліфікаційного рівня "Магістр права" у коледжах США; порівнюються навчальні програми коледжів Нью-Йорка, Лос-Анджелеса та Чикаго; розглядається зміст обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін.

Ключові слова: юридичний коледж, навчальна програма, обов'язкові навчальні дисципліни, вибіркові навчальні дисципліни, США.

В статье анализируются требования к учебным планам и программам степени "Магистр права"; сравниваются учебные программы колледжей Нью-Йорка, Лос-Анджелеса и Чикаго; рассматривается содержание обязательных учебных дисциплин, а также дисциплин по выбору студента.

Ключевые слова: юридический колледж, учебная программа, обязательные учебные дисциплины, дисциплины по выбору студента, США.

The author of the article analyzes the requirements for curriculum of educational level of "Master of Laws" in colleges of the USA; compares academic programs of law colleges in New-York, Los Angeles and Chicago; investigates the content of required and elective courses.

Key words: Law College, curriculum, required courses, elective courses. USA.

Сьогодні однією з головних проблем юридичної освіти в Україні є якісна робота та впровадження таких навчальних програм, які б сприяли становленню висококваліфікованих фахівців. Особливе місце у визначенні цього завдання належить вивченню та творчому впровадженню у навчальний процес вищих юридичних закладів України позитивних ідей зарубіжного досвіду, зокрема США.

Аспекти юридичної професії та освіти в США розглядаються у працях В. Бігуна, М. Барщевського, О. Бойко, Роберта У. Гордона, О. Костромова, К. Грищенко, Анкет Кук, Мейєр Д. Вільяма, А. Мережко, Девіза Піттса, Роя Стакі, Джона А. Сібєр-та, Джозефа А. Троттера та інших.

Метою статті є аналіз вимог до навчальних планів та програм освітньо-кваліфікаційного рівня "Магістр права" у коледжах США; порівняння навчальних програм коледжів Нью-Йорка, Лос-Анджелеса та Чикаго; вивчення змісту обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін у юридичних коледжах США.

Проведене дослідження показало, що великого значення для юридичної освіти США набуває освітньо-кваліфікаційний ступінь Магістра права (LL.M.). Цей ступінь передбачає подальшу юридичну освіту у конкретній галузі юриспруденції після отримання освітньо-кваліфікаційного ступеня "Доктор юриспруденції".

Аналіз ОПП ступеня Магістра права у юридичних коледжах Чикаго-Кент [5], Нью-Йорка [6], Де Паула у Чикаго [7], Південно-Західного юридичного коледжу Лос-Анджелеса [8] показав, що для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня "Магістр права" у будь-якій галузі студентам необхідно набрати як мінімум 24 академічні кредити протягом навчального року, з них 9 кредитів з обов'язкових навчальних дисциплін і 15 з вибіркових у конкретній галузі юриспруденції після отримання ступеня Доктора юриспруденції. Крім того, студент повинен написати та захистити дослідницьку роботу під керівництвом наукового керівника обсягом у 75 друкованих аркушів. Але щоб продовжувати навчання у певній галузі, студентам необхідно під час виконання ОПП Доктора юриспруденції набрати відповідну кількість кредитів (зазвичай 15 кредитів) за рахунок вибіркових навчальних дисциплін обраної галузі.

Важливо зазначити, що ступінь Магістра права з деяких галузей юриспруденції вимагає обов'язкового проходження практики [1].

Перелік галузей юриспруденції для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня Магістра права вищезазначених юридичних коледжів США представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

**Перелік галузей юриспруденції для отримання ступеня
Магістра права у юридичних коледжах США**

Юридичні коледжі	Галузі юриспруденції
Юридичний коледж Чикаго-Кент	Сімейне право, Фінансове право, Міжнародне та порівняльне право, Міжнародне право щодо інтелектуальної власності, Податкове право
Юридичний коледж Де Паул у Чикаго	Міжнародне право, Закон про охорону здоров'я, Закон щодо інтелектуальної власності, Податкове право
Юридичний коледж Нью-Йорка	Податкове право, Фінансове право, Нерухомість

Розглянемо деякі освітньо-професійні програми детальніше.

Слід відмітити, що ОПП ступеня Магістра права у галузі Міжнародного та порівняльного права юридичного коледжу Чикаго-Кент пропонується як для випускників юридичних коледжів США, так і для юристів-іноземців.

Ця програма передбачає, як вже зазначалося, отримання студентами 24 академічних кредитів, з них 9 кредитів з обов'язкових навчальних дисциплін і 15 з вибіркових.

До обов'язкових дисциплін відносяться:

Порівняльне право (3 кредити)

Досліджує проблеми та питання, які виникають під час юридичної практики при застосуванні іноземного закону та правової системи, а також залученні іноземних юристів. Курс зосереджує студентів на вивчення відмінностей між правовими системами та їх стратегіями.

Американська правова система (2 кредити)

Ця навчальна дисципліна розроблена з метою надання іноземним адвокатам можливості ознайомитись з американськими законами.

Дослідницька робота (від 2 до 6 кредитів)

Написання та захист дослідницької роботи пропонується у різноманітних галузях юриспруденції. Як вже зазначалося, обсяг роботи повинен бути, як мінімум, 75 друкованих аркушів.

До вибіркових навчальних дисциплін відносяться: Міжнародне право, Порівняльне право, Міжнародні комерційні угоди, Міжнародне торгове право, Закони Європейського Союзу, Міжнародні аспекти щодо інтелектуальної власності, Міжнародне право з прав людини, Імміграційне право.

Цікавою є й освітньо-професійна програма ступеня Магістра права у галузі Міжнародного права щодо інтелектуальної власності.

ОПП вимагає отримання 24 академічних кредитів. З них 9 кредитів з обов'язкових навчальних дисциплін у галузі Інтелектуальної власності, 6 кредитів з обов'язкових навчальних дисциплін у галузі Міжнародного права і решта академічних кредитів за рахунок вибіркових дисциплін. Крім того, студенти повинні написати та захистити дослідницьку роботу, яка пропонується у різноманітних галузях юриспруденції [5, с. 2].

Заслужує на увагу ОПП ступеня Магістра права в галузі Міжнародного права юридичного коледжу Де Паула у Чикаго, що являє собою інтенсивний курс навчання з акцентом на теоретичних основах та практичних навичках юристів, які необхідні для успішної практичної діяльності у цій галузі. Ця освітньо-професійна програма вимагає отримання студентами 24 кредитів, з них 9 – з обов'язкових дисциплін і 15 кредитів в одній із наступних галузей:

- Закон міжнародної авіації та політики;
- Міжнародне комерційне та торгове право;
- Міжнародне право з прав людини та кримінальне правосуддя.

Слід зазначити, що загальний середній бал з усіх навчальних дисциплін повинен бути не менше 2,5 за чотирибальною шкалою.

До обов'язкових навчальних дисциплін відносяться: Міжнародні комерційні операції (угоди) (3 кредити), Міжнародне торгове право (3 кредити), Міжнародне суспільне право (3 кредити).

У свою чергу, отримання 15 кредитів з трьох зазначених галузей передбачає 9 або 6 кредитів із додаткових обов'язкових дисциплін і 6 або 9 кредитів із вибіркового навчальних дисциплін.

Так, Закон міжнародної авіації та політики вимагає отримання 9 кредитів із наступних додаткових обов'язкових дисциплін:

- Приватний міжнародний авіаційний закон (3 кредити);
- Суспільний міжнародний авіаційний закон (3 кредити);
- Дослідницька робота з Міжнародного авіаційного закону та політики (3 кредити).

Отримати 6 кредитів можна завдяки наступним вибірково дисциплінам, а також практиці: Практика: Міжнародний авіаційний закон, Практика: Міжнародний антимонопольний закон та закон щодо конкуренції, Міжнародне врегулювання комерційних спорів, Міжнародне екологічне право, Право Європейського Союзу, Закони митної служби США та міжнародної торгівлі, Порівняльне право, Практика: Міжнародне комерційне і торгове право та інші.

Галузь "Міжнародне право з прав людини та кримінальне правосуддя" вимагає отримання, крім зазначених обов'язкових навчальних дисциплін, 6 кредитів з двох додаткових обов'язкових дисциплін та 9 кредитів з вибіркового дисциплін.

До додаткових обов'язкових навчальних дисциплін відносяться:

- Міжнародне право з прав людини та політика I (3 кредити);
- Міжнародне право з прав людини та політика II (3 кредити).

Серед вибіркового дисциплін можна обрати: Імміграційний закон та політика імміграційного закону, Міжамериканська система захисту прав людини, Міжнародні збройні конфлікти, Міжнародне екологічне право, Міжнародний захист культурних цінностей, Міжнародна безпека закону, Право Європейського Союзу, Юридична клініка: Притулок / Імміграція, Дослідницька робота: Міжнародне кримінальне право, Дослідницька робота: Закон і тероризм та інші [7].

Заслугує на увагу програма юридичної клініки з питань імміграції та притулку. Метою програми є подолання розриву між "правом на папері" і "законом у дії", тобто між теорією і практикою, завдяки можливості працювати разом із суддями та практикуючими адвокатами. Така практика передбачає занурення студентів у повсякденну роботу юриста-практика. Під час юридичної клініки студенти співпрацюють з суспільними організаціями імміграційної служби Чикаго. Вони консультують клієнтів, опитують свідків, а також забезпечують об'єктивне свідчення щодо справ заявників. Отже, студенти зосереджені на проблемах, з якими зустрічаються клієнти у наступних галузях: надання притулку, цивільне право, кримінальні апеляції, смертна кара, сімейне право, інтелектуальна власність тощо.

Таким чином, завдяки цій програмі студенти отримують переваги експериментального навчання за межами коледжу.

Варто відмітити, що за цією програмою студенти повинні відпрацювати на місцях практики 180 годин (12–15 годин на тиждень). Крім того, вони повинні постійно зустрічатися з керівником практики і звітувати про свою діяльність. По закінченні практики студенти повинні написати звіт з практики та щоденник, де вказуються всі дії студента. За практику студент може отримати 3 кредити за семестр [7].

Аналіз ОПП юридичного коледжу Нью-Йорка [6] дозволяє охарактеризувати освітньо-професійну програму ступеня Магістра права в галузі Фінансового права. Так, цей ступінь вимагає від студентів отримання як мінімум 24 академічних кредитів з навчальних дисциплін (з них студенти повинні отримати 10 академічних кредитів з п'яти вибіркового навчальних дисциплін) із загальним середнім балом не менше 2,67 за чотирибальною шкалою, а також написання і захист дослідницької роботи.

ОПП Фінансового права передбачає наступні обов'язкові навчальні дисципліни:

1. *Управління нерухомістю* (включає вивчення питань щодо управління та структури загальних, закритих, приватних фондів та інше).

2. *Банківська справа* (включає вивчення структури та управління банків,

3. *Основні ринки* (розглядає структуру та управління брокерських фірм та пунктів обміну валют, аналізує інвестиційну банківську практику).

4. *Міжнародні відносини* (вивчаються закони, правила та політика всіх фінансових установ, які розташовані за межами США, а також взаємодію цих установ у масштабі глобального бізнесу).

Вибіркових навчальних дисциплін більше п'ятдесяти, які включають всі аспекти законів, відносин, бізнесу, продукції, угод, структур та практик фінансових установ.

Завдяки ОПП ступеня Магістра права у галузі нерухомості студенти отримують досконале розуміння фінансових, комерційних, правових та політичних питань, що стосуються практичної діяльності у галузі нерухомості.

Освітньо-професійна програма у цій галузі вимагає отримання студентами як мінімум 27 кредитів із середнім балом не менше 2,67 за чотирибальною шкалою.

Так, до обов'язкових навчальних дисциплін відносяться: Угоди щодо нерухомості (3 кредити), Фінансовий та економічний аналіз нерухомості (3 кредити), Землекористування (2 або 3 кредити), Податки щодо угод з власності (2 кредити), Дослідницька робота (2 кредити).

Крім того, якщо курс фокусується на міжнародні угоди, студенти повинні засвоїти наступні навчальні дисципліни: Переговори щодо угод з нерухомості (3 кредити), Етичні питання при укладанні угод (2 кредити), Оформлення документів (2 кредити).

Якщо курс зосереджений на суспільній політиці та відносинах, студентам необхідне вивчення наступних дисциплін:

- Роль державного адвоката (2 кредити);
- Адміністративне право (3 кредити).

Решту академічних кредитів студенти отримують за рахунок вибіркових навчальних дисциплін [6].

Варто розглянути і ОПП ступеня Магістра права у галузі Податкового права.

Так, у юридичному коледжі Де Паула ця ОПП передбачає навчання аспектів податкового законодавства за допомогою навчальних дисциплін, що розглядають основи приватного та підприємницького оподаткування доходів, оподаткування нерухомості і подарунки, а також державні і місцеві податки. Крім того, студенти розглядають сучасні проблеми, що зустрічаються в практиці податкового законодавства, та вчать їх вирішувати.

Вимогами цієї освітньо-професійної програми є отримання студентами як мінімум 24 академічних кредитів з загальним середнім балом не менше 2.5 за чотирибальною шкалою; написання та захист дослідницької роботи.

Обов'язковими навчальними дисциплінами є: Федеральний прибутковий податок і політика, Оподаткування корпорацій та акціонерів, Партнерське оподаткування.

До вибіркових дисциплін відносяться: Сучасне федеральне прибуткове оподаткування, Бізнес-планування, Корпоративне оподаткування, Кримінальна податкова процедура, Винагороди працівникам, Оподаткування майна та подарунків, Податковий облік, Податкова політика, Податкові дослідження тощо.

Слід зазначити, що за цією ОПП передбачається практика у різноманітних фірмах, компаніях та організаціях [7; 3].

Науковий пошук дозволяє стверджувати, що важливе значення для американського суспільства відіграє освітньо-професійна програма ступеня Магістр права у галузі суспільних інтересів. Ця ОПП спрямована на розширення можливостей підлеглих осіб та громад з метою усунення дисбалансу влади між окремими особами і урядом, а також сприяння соціальній справедливості. Галузь суспільних інтересів включає в себе діяльність щодо припинення дискримінації та нерівності за ознакою класу, раси, національності, релігії, статі, сексуальної орієнтації, віку та інвалідності. Ця ОПП також включає захист таких важливих питань, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, права споживачів, свобода слова і право голосу та передбачає захист людей, які не можуть собі дозволити через бідність найняти адвоката або не мають адекватного доступу до юридичного представництва, серед них діти, бідні та кримінально обвинувачені.

Щоб навчатися за цією освітньо-професійною програмою, студенти повинні отримати ступінь Доктора юриспруденції і виконати відповідні вимоги цього ступеня, а саме: отримати 86 академічних кредитів, серед яких 15 кредитів повинні бути з

вибіркових навчальних дисциплін, які пов'язані з правом щодо суспільних інтересів, і отримати за ці дисципліни середній бал як мінімум 3,0 за 4-бальною шкалою.

Отже, вимогами ступеня Магістра права у галузі суспільних інтересів є: отримання студентами 24 академічних кредитів, з них – 6 кредитів з обов'язкових дисциплін, 3 кредити за виконання дослідницької роботи, 3 кредити за проходження практики і 12 кредитів з вибіркових дисциплін. Слід зазначити, що за кожен навчальну дисципліну студент може отримати 3 кредити.

Таким чином, серед наступних обов'язкових навчальних дисциплін необхідно вибрати два: Цивільні права, Закон про права інвалідів, Феміністська юриспруденція, Право щодо майна, Ювенальна юстиція, Закон щодо бідності, Раса, расизм та закони США, Сексуальність та сексуальна орієнтація.

Дослідницька робота може бути виконана в одному із наступних напрямків: Здоров'я підлітків та закон, Діти та закон, Критична расова теорія, Смертна кара, Економічний розвиток, Феміністська юриспруденція, Закон та освіта, Правові аспекти СНІДу, Захист закону, Раса, закон та медицина, Сексуальність, сексуальна орієнтація та закон.

Важливо підкреслити, що будь-яка письмова робота повинна бути схвалена Комітетом громадських інтересів та бути за обсягом не менше 75 друкованих аркушів.

Встановлено, що ця ОПП передбачає практику, яку студенти повинні пройти у юридичній клініці цього напрямку із загальною кількістю 180 годин (12–15 годин на тиждень).

До вибіркових дисциплін, які настійно рекомендуються, відносяться: Адміністративний процес, Сучасний досудовий кримінальний процес, Сучасний судовий кримінальний процес, Складний цивільний судовий процес, Докази, Федеральні суди, Законодавчий процес.

Інші вибіркові дисципліни: Сучасне трудове право, Захист дітей, Захист прав споживачів, Кримінальна наркополітика, Дискримінація у сфері зайнятості, Екологічне право, Закон про імміграцію, Міжнародний захист прав людини, Трудове право, Трудові відносини у державному секторі, Правові питання СНІДу, Закон про психічне здоров'я, Некомерційні організації, Державне конституційне право та інші [7; 2].

Заслужують на увагу й нові освітньо-професійні програми ступеня Магістра права.

Так, Південно-Західний юридичний коледж Лос-Анджелеса запропонував ОПП для отримання ступеня Магістра права з напрямку правоврегулювання законів щодо розваг та засобів масової інформації. Ця захоплююча ОПП є програмою підготовки нового покоління – ефективних та талановитих юристів з питань розваг, засобів масової інформації та інтелектуальної власності.

Важливо підкреслити, що значущість освітньо-професійної програми дуже велика, оскільки юридичний коледж розташований у центрі "Столиці розваг", і випускники коледжу мають виняткову можливість обійняти важливі посади в широкому діапазоні від індустрії розваг та засобів масової інформації до юридичних фірм, що спеціалізуються у цій галузі.

Вимогами ОПП є отримання 24 академічних кредитів, з них 9 кредитів з обов'язкових навчальних дисциплін і 15 – з вибіркових.

До вибіркових дисциплін відносяться: Альтернативні методи вирішення суперечок; Американське законодавство та правові системи; Комерційні підприємства та практика; Конституційне право; Контракти та комерційне право; Закони щодо корпоративних цінних паперів; Кримінальне право та практика; Трудове право; Закони щодо розваг, засобів масової інформації та інтелектуальної власності; Сімейне право; Міжнародне комерційне право; Міжнародне та порівняльне право; Міжнародне право з прав людини; Юриспруденція та юридична історія; Судовий процес / Цивільна практика / Вирішення суперечок; Громадські інтереси / Громадські права / Громадська свобода; Інноваційні технології та комерціалізація; Правопорушення та системи компенсацій; Судовий захист / Судовий процес [8].

Отже, аналіз ОПП освітньо-кваліфікаційного рівня "Магістр права" показав, що юридичні коледжі США пропонують освітньо-професійні програми різноманітних галузей юриспруденції (сімейне, цивільне, фінансове, податкове, міжнародне та порівняльне право; міжнародне право щодо інтелектуальної власності тощо), які відіграють важливу роль у політичному, економічному та соціальному розвитку країни.

Крім того, різноманітність ОПГ свідчить про відповідність вимогам щодо оволодіння новітніми знаннями, навичками та вміннями для застосування у практичній діяльності політичних, наукових, технологічних та інформаційних новацій і сприяє конкурентоспроможності сучасних фахівців-юристів на міжнародному ринку праці.

Таким чином, вивчення та творче застосування позитивні ідеї досвіду американських юридичних коледжів, на нашу думку, можуть сприяти вдосконаленню юридичної освіти України.

Література

1. AALS Curriculum Study Project Committee. Training for the Public Profession of the Law: 1971, reprinted in Herbert L. Parcker & Thomas Ehrlich, *New Direction in Legal Education*. – 1972. – Pgs. 23–24.

2. American Bar Association, Section of Legal Education and Admission to the Bar, *Teaching and Learning Professionalism: Report of the Professionalism Committee* // *Florida State University Law Review*. – 1996. – Vol. 23. – Pg. 721.

3. Ebke W. F. *Legal Education in the United States of America // The common law of Europe and the future of legal education* / B. de Witte, C. Forder. – Deventer, The Netherlands: Cambridge, MA, USA: Kluwer, 1992. – xiv. – P. 764.

4. Philip C. Kissam. *The Discipline of Law Schools: the Making of Modern Lawyers*. – Carolina Academic Press, 2003. – P. 280.

Використані Internet-джерела:

5. Chicago – Kent College of Law: LL.M. Programs [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.kentlaw.edu/>- 17k. – Заголовок з екрана.

6. New York Law School: LL.M. Programs. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.nyls.edu/>- 26k. – Заголовок з екрана.

7. DePaul University College of Law: Academic Programs. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.law.depaul.edu/>. – Заголовок з екрана.

8. Southwestern Law School: LL.M. Programs. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.swlaw.edu/.../jd/newcurriculum1>. – Заголовок з екрана.